

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT	629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04	UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
ZESPÓŁ REALIZACJI		00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ	621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17	TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET:	http://www.korpo.pol.pl/cbos	E-mail: cbos@pol.pl

BS/65/65/98

ROZLICZENIA PODATKOWE '97

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Kilkanaście dni temu upłynął termin składania w urzędach skarbowych deklaracji podatkowych rozliczających dochody osobiste za rok '97. Mimo że system wypełniania rocznych zeznań podatkowych ma w Polsce już kilkuletnią tradycję, podatnicy wciąż mają trudności z przyswojeniem obowiązujących zasad - głównie ze względu na ich niestabilność (zmieniające się przepisy dotyczące ulg i odpisów, niejasna ich interpretacja itp.). W ubiegłym roku po raz kolejny zmieniły się nie tylko przepisy dotyczące ulg i odpisów podatkowych, ale także podstawa ich odliczania. W konsekwencji zmienił się także formularz rocznego zeznania podatkowego.

Wyniki kwietniowego sondażu¹ przynoszą m.in. odpowiedzi na pytania, jak Polacy radzą sobie z wypełnianiem PIT-ów, jak postrzegają wprowadzane zmiany i w jakim stopniu korzystają z ulg i odpisów podatkowych.

KŁOPOTY Z PIT-EM

Zdecydowaną większość ankietowanych (83%) stanowią podatnicy, tzn. osoby, które zobowiązane były do złożenia zeznań podatkowych od dochodów osobistych do końca kwietnia '98.

Mniej więcej co szósty badany (17%) zadeklarował, że z różnych powodów nie podlega obowiązkowi wypełniania tzw. PIT-u i składania go w urzędzie skarbowym; najczęściej byli to rolnicy oraz uczniowie i studenci.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (95) przeprowadzono w dniach 16-21 kwietnia '98 na 1138-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

Okazuje się, że doświadczenia z ubiegłego roku nie na wiele się zdały. Przeciwnie, w tym roku większy odsetek podatników ocenia wypełnianie deklaracji podatkowej jako zajęcie trudne. Najwyraźniej zmiana przepisów podatkowych, a co za tym idzie zmiana formularza deklaracji podatkowej nie została pomyślana w celu ułatwienia życia podatnikom.

Postrzeganie stopnia trudności wypełniania formularza podatkowego w zasadzie jest słabo zróżnicowane społecznie. Problemy z wypełnianiem PIT-ów mieli nie tylko ludzie mniej wykształceni - jak w zeszłym roku - ale również osoby dobrze wykształcone.

Tabela 1

w procentach

Wykształcenie	Czy wypełnienie formularza, tzw. PIT-u, było (będzie) dla Pana(i):					
	trudne		łatwe		Trudno powiedzieć	
	IV '97	IV '98	IV '97	IV '98	IV '97	IV '98
Podstawowe	71	78	22	12	7	10
Zasadnicze zawodowe	64	62	34	30	1	8
Średnie	35	51	59	40	6	9
Wyższe	19	65	72	24	9	11

Ocena stopnia trudności składania zeznania podatkowego związana jest z kondycją materialną podatników. Zależność tę można określić następująco: im lepsza sytuacja materialna ankietowanych, tym rzadziej oceniają, że tegoroczne rozliczenie podatkowe jest trudne i tym częściej sądzą, iż jest ono łatwe. Nie zmienia to faktu, że wiele osób najlepiej zarabiających i zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej (56%) przyznaje, że również miało z tym problemy. W tym roku wypełnianie formularza podatkowego sprawiło kłopot także zamożniejszej i lepiej wykształconej części społeczeństwa, która zazwyczaj ze względu na przyswojone kompetencje obywatelskie dobrze sobie radzi z załatwianiem wszelkiego rodzaju spraw i formalności.

Spośród wszystkich osób (N=672), które rozliczały się z urzędem podatkowym samodzielnie (tzn. nie robił tego za nich zakład pracy lub ZUS), blisko połowa (46%) musiała przy wypełnianiu PIT-u skorzystać z czyjejs pomocy. Pozostali radzili sobie z tym sami (26%) lub powierzali załatwienie spraw podatkowych komuś z domowników, np. małżonkowi, dzieciom, rodzeństwu, rodzicom (28%).

Tabela 2

w procentach

Z czyjej pomocy Pan(i) korzystał(a) przy rozliczeniu z podatku od dochodów osobistych?	Odpowiedzi badanych korzystających przy wypełnianiu PIT-u z pomocy innych osób lub instytucji	
	IV '97 (N=341)	IV '98 (N=308)
Korzystał(a)m z pomocy znajomych (sąsiada, kogoś z pracy itp.)	41	42
Korzystał(a)m z pomocy fachowca, specjalisty w dziedzinie doradztwa podatkowego	23	32
Korzystał(a)m z pomocy kogoś z rodziny	29	14
Korzystał(a)m z porad kogoś z urzędu skarbowego	5	5
Korzystał(a)m z pomocy kogoś innego	2	6

O trudnościach z wypełnianiem PIT-u pośrednio może świadczyć także wzrost - w porównaniu z rokiem ubiegłym - odsetka osób powierzających swoje roczne rozliczenie z dochodów osobistych specjalistom w dziedzinie doradztwa podatkowego. Z drugiej strony może to jednak wskazywać na „oswojenie się” z systemem i chęć maksymalnej ochrony swoich dochodów przez legalne wykorzystanie wszelkich możliwości związanych z odpisami podatkowymi. Teza ta znajduje pewne potwierdzenie w materiale empirycznym: częściej niż inni korzystają z tej formy pomocy prywatni przedsiębiorcy oraz osoby majątne i wykształcone. Jednak zbyt małe liczebności tych kategorii społecznych nakazują zachowanie dużej ostrożności przy formułowaniu wniosków.

Jeśli zestawimy wszystkie informacje dotyczące wypełniania PIT-ów przez wszystkich podatników łącznie, tj. rozliczających się zarówno samodzielnie, jak i poprzez zakłady pracy lub ZUS, to dane dotyczące wypełniania formularzy podatkowych przedstawiają się następująco:

	CBOS
Wypełniający PIT samodzielnie, bez niczyjej pomocy	19%
Powierzający swoje sprawy podatkowe komuś z najbliższej rodziny (małżonkowi, dziecku itp.)	20%
Składający zeznania podatkowe poprzez zakład pracy lub ZUS	29%
Korzystający przy wypełnianiu PIT-u z pomocy innych osób	32%
w tym:	
znajomych (sąsiada, kogoś z pracy itp.)	14%
fachowca, specjalisty w dziedzinie doradztwa podatkowego	10%
kogoś z rodziny	5%
kogoś z urzędu skarbowego	1%
kogoś innego	2%

KORZYSTANIE Z ULG PODATKOWYCH

Korzystanie z ulg podatkowych jest w rzeczywistości jedynym sposobem, aby zgodnie z istniejącymi przepisami prawnymi płacić mniejsze podatki. Doświadczenia z lat ubiegłych pokazują, że podatnicy skrzętnie wykorzystują każdą nadarzającą się do tego okazję. W minionym roku podatkowym ('97) nastąpiła istotna zmiana przepisów. Zlikwidowano darowizny, większość ulg obecnie odlicza się od podatku, a nie od dochodu.

Na podstawie porównania danych z ostatnich kilku lat można stwierdzić, że:

- do ubiegłego roku następowało „oswajanie się” z systemem podatkowym i wzrost odsetka osób korzystających z ulg i odpisów pozwalających płacić mniejszy podatek. Obecnie zmiana przepisów spowodowała załamanie się tej tendencji;
- w ubiegłym roku podatkowym większość podatników wykorzystwała bardzo dogodne przepisy podatkowe, w tym tzw. ulgę na darowizny;
- podatnicy szybko reagują (następuje wzrost lub spadek liczby osób korzystających z ulg) na każdą zmianę przepisów wprowadzaną przez urząd skarbowy.

Tabela 3

w procentach

Czy rozliczając się za ubiegły rok skorzystał(a) Pan(i) lub ma Pan(i) zamiar skorzystać z jakichś ulg i odpisów?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	V '93	II '94	III '96	IV '97	IV '98
Tak	10	24	28	65	57
Nie	89	75	68	33	42
Nie wiem	1	1	4	2	1

Korzystanie z ulg i odpisów podatkowych jest wyraźnie związane z pozycją społeczną i ekonomiczną ankietowanych: im mają wyższe wykształcenie i lepszą kondycję materialną, tym częściej deklarują skorzystanie z możliwości zmniejszenia podatku dochodowego. Spośród grup zawodowych są to przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (82%), a następnie urzędnicy niższego szczebla (67%).

W rankingu popularności wykorzystywanych odpisów od kilku lat pierwsze miejsce zajmują ulgi na wydatki związane z remontem mieszkania. Z tej formy obniżenia podatku częściej korzystają ankietowani znajdujący się w złej (62%) i średniej (60%) sytuacji materialnej niż osoby dobrze sytuowane (51%). Inaczej jest z wykorzystywaniem innych odpisów. Im zamożniejsi są ankietowani, tym częściej deklarują odliczanie od podatku kosztów kształcenia dzieci, wydatków na przyrządy i pomoce naukowe, doksztalcanie i doskonalenie zawodowe oraz na prywatne leczenie.

W porównaniu z latami ubiegłymi zyskał na popularności przepis dotyczący ulgi na kształcenie dzieci i ich dojazdy do szkół. Jest to zapewne związane z modyfikacją przepisu i rozszerzeniem zakresu wydatków objętych tą ulgą. Koszty kształcenia dzieci - drugi co do popularności odpis wykorzystywany w rozliczeniach podatkowych - uwzględniła co trzecia osoba z wykształceniem średnim (36%), co piąta z wykształceniem wyższym (22%), zbliżony odsetek badanych z wykształceniem podstawowym (19%) i co dziesiąty respondent, który ukończył zasadniczą szkołę zawodową (10%). Znacznie częściej niż inni korzystali z tej możliwości mieszkańcy wielkich miast (48%).

Wydatki na pomoce naukowe również odliczyli sobie przede wszystkim ankietowani z wykształceniem wyższym (34%) i średnim (22%).

Tabela 4

w procentach

Rodzaj wykorzystanej ulgi lub odpisu	Odpowiedzi osób korzystających z ulg i odpisów		
	III '96	IV '97	IV '98
Remont mieszkania	57	53	58
Wydatki na kształcenie (również w szkołach wyższych) i dojazdy dzieci do szkoły*	6	6	24
Wydatki na prywatne leczenie	-	-	22
Wydatki na przyrządy i pomoce naukowe	12	15	17
Wydatki na doksztalcanie i doskonalenie zawodowe	17	16	13
Zakup, budowa mieszkania, domu	12	11	10
Darowizna na szlachetne cele**	34	51	10
Wydatki na niepełnosprawnych	3	2	4
Odpis związany z oszczędzaniem w kasie mieszkaniowej			1
Zakup działki budowlanej	2	1	1
Wydatki na prywatne renty	-	-	1
Inne wydatki podlegające odliczeniom	15	10	14
* W latach '96 i '97 pytanie dotyczyło tylko wydatków na dojazdy dzieci do szkół			
** W latach '96 i '97 pytanie dotyczyło wydatków na darowizny na rzecz osób lub instytucji			

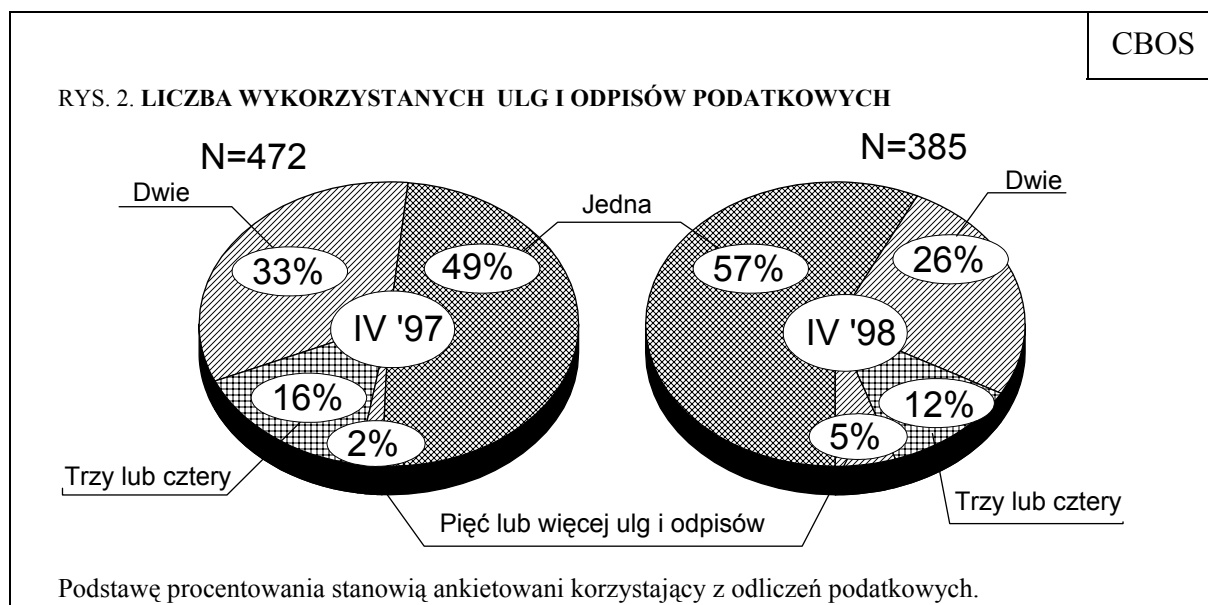
Zmianą w porównaniu z rokiem ubiegłym jest wprowadzenie ulgi na prywatne leczenie, z której skorzystał co piąty podatnik.

Ograniczenie możliwości odliczenia od podatku wydatków na darowizny i cele charytatywne (likwidacja darowizn dla osób fizycznych) było powodem załamania się korzystania z tej formy odpisu podatkowego. Koszty takie poniósł (lub zamierzał ponieść) i odliczył sobie w rozliczeniu podatkowym co dziesiąty ankietowany (10%), ale co piąta osoba z wykształceniem wyższym (19%). Tylko nieliczni (0,9%) deklarują wydatki na prywatne renty.

Nie zmienił się zasięg korzystania z ulg na zakup lub budowę domu, na niepełnosprawnych oraz inne wydatki podlegające odliczeniom. Podobnie jak w latach minionych skorzystało z nich (lub miało zamiar skorzystać) stosunkowo niewiele osób.

Wśród osób korzystających z ulg i odpisów podatkowych obecnie więcej niż rok temu (wzrost z 49% do 57%) w swoim rocznym rozliczeniu uwzględniło tylko jeden wydatek podlegający odliczeniu, mniej natomiast dwie ulgi (spadek z 33% do 26%). Zasięg korzystających z większej liczby ulg i odliczeń w ciągu ostatniego roku pozostał bez zmian.

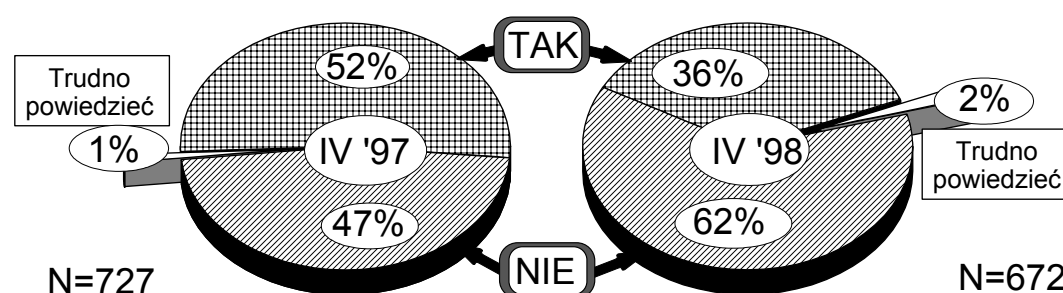

Z jednej ulgi podatkowej skorzystali (lub mieli zamiar skorzystać) przede wszystkim niżej wykształceni oraz najubożsi podatnicy. Im lepsza sytuacja materialna ankietowanych, tym większy ich odsetek deklarował odliczenie (lub zamiar odliczenia) dwóch lub trzech ulg podatkowych. Na więcej niż trzy odpisy wskazywało niewielu (łącznie 9%), niezależnie od deklarowanej kondycji materialnej.

PLANOWANIE WYDATKÓW

Ankietowanych zapytaliśmy, czy w trakcie roku podatkowego planują swoje wydatki w taki sposób, aby mogli skorzystać z ulg i odpisów podatkowych. Porównanie odpowiedzi uzyskanych na to pytanie w kwietniu '97 i w kwietniu '98 nasuwa przypuszczenie, iż obecnie było trudniej niż rok temu skorzystać z ulg i odpisów podatkowych (np. likwidacja „darowizny”) lub też są one mniej opłacalne albo że zmiana zasad odliczania większości ulg zdezorientowała podatników. Trudno inaczej wyjaśnić fakt, że obecnie znacznie mniej osób planuje na początku roku swoje wydatki, określając w ten sposób własną „strategię podatkową”. Za taką interpretacją zdaje się przemawiać również i to, że w roku podatkowym '97 nie tylko mniej ankietowanych niż rok wcześniej kierowało się strategią mającą na celu zapłacenie jak najmniejszego podatku, ale mniej też skorzystało z ulg i odpisów podatkowych.

RYS. 3. OBOWIĄZUJĄCY SYSTEM NALICZANIA PODATKÓW DOCHODOWYCH UMOŻLIWIA KORZYSTANIE Z ODPISÓW PODATKOWYCH I ULG. CZY W TRAKCIE ROKU PODATKOWEGO PLANOWAŁ(A) PAN(I) SWOJE WYDATKI W TAKI SPOSÓB, BY W JAK NAJWIĘKSZYM ZAKRESIE SKORZYSTAĆ Z MOŻLIWOŚCI ULG I ODPISÓW PODATKOWYCH I W REZULTACIE ZAPŁACIĆ JAK NAJMNIJSZY PODATEK?

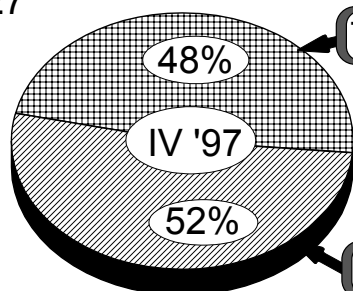

Swoje wydatki znacznie częściej niż inni planowali pod tym kątem przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (52%) oraz urzędnicy (45%), a także badani w wieku od 25 do 34 lat (48%). Im wyższe wykształcenie ankietowanych i lepsza sytuacja materialna ich gospodarstw domowych - tym częstsze ich starania o wykorzystanie ulg i odpisów podatkowych. Planowanie wydatków nie wykazuje związku z czytaniem porad podatkowych (które zresztą pojawiają się w prasie dopiero pod koniec roku podatkowego), natomiast wyraźnie wiąże się z wykorzystaniem ulg i odpisów. Spośród osób, które deklarowały przyjęcie własnej strategii ekonomicznej, niemal wszyscy (92%) odliczyli sobie różnego rodzaju ulgi i odpisy od podatku odprowadzonego do kasy państwowej. Wśród tych, którzy wydając pieniądze nie myśleli o przyszłych ulgach, tylko co trzeci (36%) skorzystał z takiej możliwości. Należy jednak pamiętać, że związek między wykształceniem i kondycją materialną a planowaniem wydatków wyraźnie sugeruje, że świadomie planują je przede wszystkim ci, których stać na ponoszenie kosztów tych wydatków.

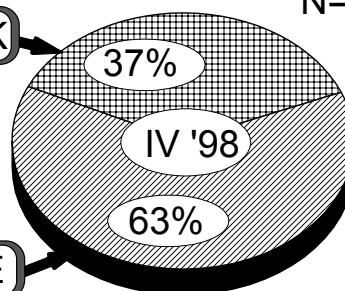
W minionym roku podatkowym nie tylko rzadziej planowano wydatki, ale mniejsze było też zainteresowanie czytaniem porad publikowanych w prasie.

RYS. 4. CZY CZYTA PAN(I) PORADY PODATKOWE PUBLIKOWANE W PRASIE?

N=727

N=672

TAK

NIE

Związek między lekturą porad prasowych a cechami położenia społecznego badanych można określić następująco: im wyższe wykształcenie i lepsza kondycja materialna, tym częstsze deklaracje czytania publikacji prasowych poświęconych podatkom.

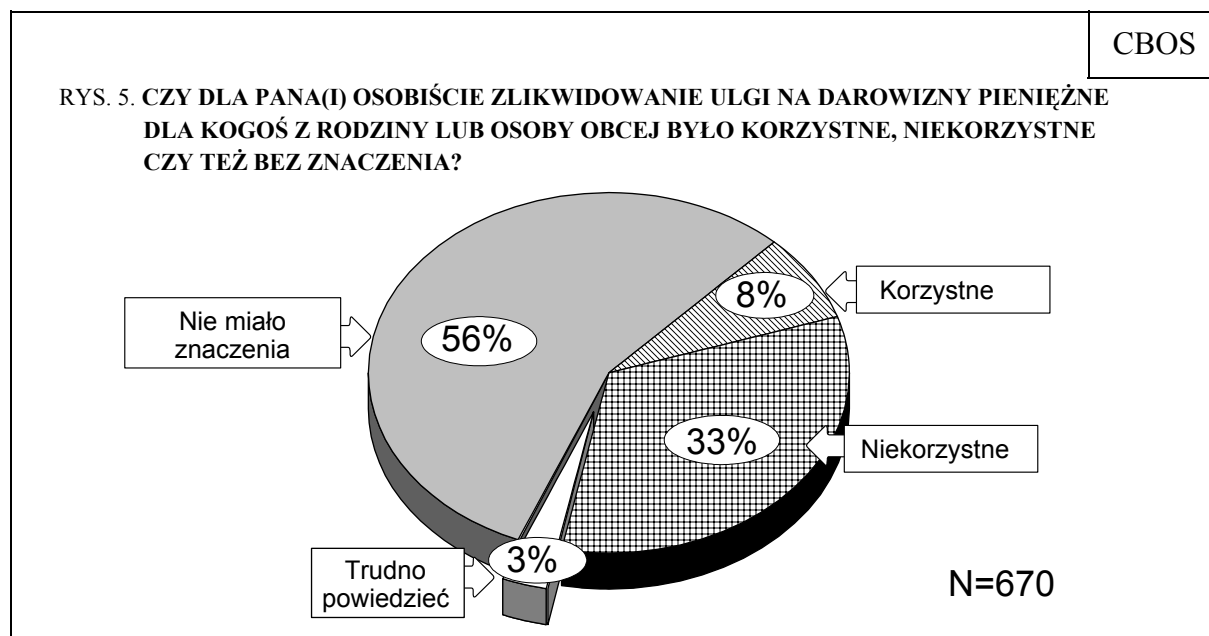
Czytelnicy porad prasowych trzykrotnie częściej niż pozostali potrafią samodzielnie wypełnić PIT. Trudno jednak na tej podstawie wnioskować, że czytanie porad zamieszczanych w prasie ułatwia to zadanie. Główną rolę odgrywa tu zapewne wykształcenie, gdyż zarówno wśród czytelników porad, jak i wśród samodzielnie wypełniających PIT-y największą część stanowią osoby z co najmniej średnim wykształceniem. Jednocześnie zainteresowanie publikacjami dotyczącymi porad podatkowych nie wykazuje żadnego związku z korzystaniem z ulg i odpisów podatkowych. Wydaje się więc, że w większości przypadków czytanie porad podatkowych wynika raczej z nawyku śledzenia doniesień prasowych niż z chęci zdobycia informacji pozwalających na wypracowanie własnej strategii podatkowej.

OCENA ZMIAN PRZEPISÓW PODATKOWYCH

W roku '97 zmieniono niektóre przepisy dotyczące korzystania z ulg i odpisów podatkowych. Największa część ankietowanych uznała te zmiany za obojętne dla własnych rozliczeń podatkowych. Taka postawa jest uzasadniona, ponieważ zmiana przepisów dotyczy bezpośrednio tylko tych, którzy w przeszłości korzystali z nie istniejących już ulg bądź w tym roku skorzystali z nowych możliwości obniżenia podatku dochodowego. Społeczne postrzeganie wprowadzonych zmian można ocenić porównując „korzyści” i „straty”

w odniesieniu do każdej zmiany przepisu, niezależnie od wielkości odsetka ankietowanych deklarujących te oceny. W ten sposób można uznać, że w opinii dotyczącej osobistego stosunku do likwidacji ulg na wydatki związane z darowiznami, zakupem obligacji oraz sposobem dokonywania odliczeń przeważają głosy o osobistych stratach. W sprawie ulgi na wypłacanie komuś prywatnej renty zdania są podzielone, a wprowadzenie odpisów na wydatki związane z ochroną zdrowia postrzegane jest raczej w kategoriach osobistych korzyści.

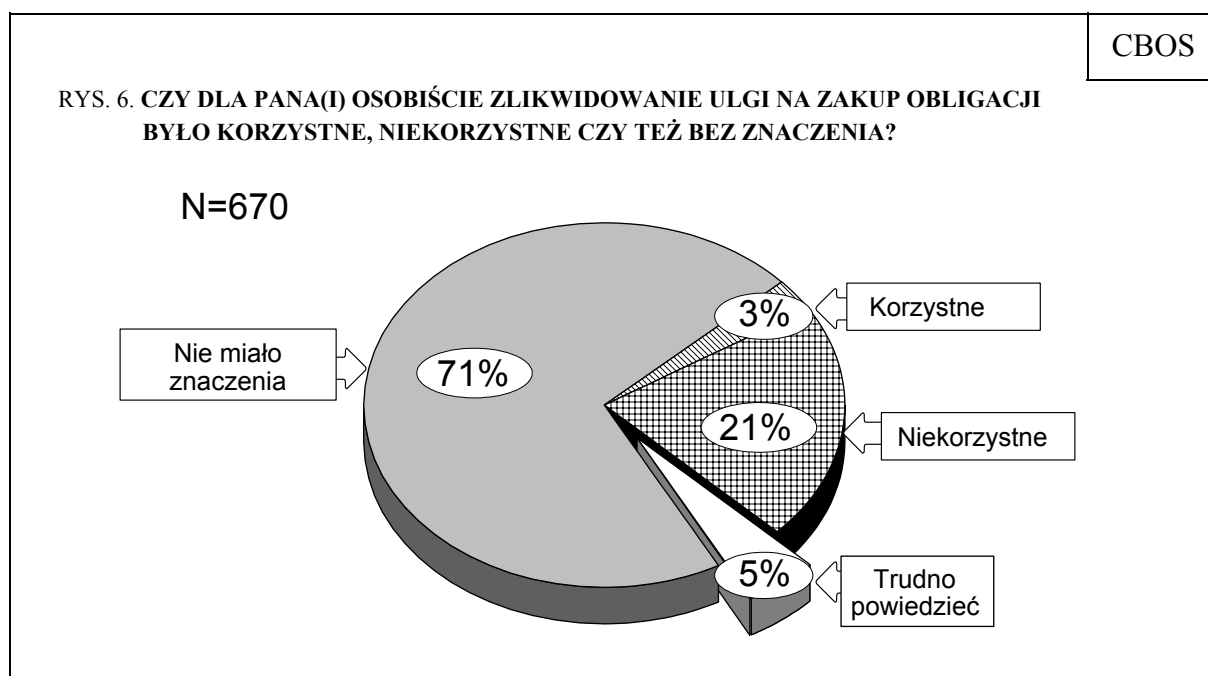
Hitem podatkowym w roku '96 były darowizny, które odliczył sobie od podatku co drugi podatnik. Mimo to ponad połowa płacących podatki (56%) oceniła, iż likwidacja możliwości odliczeń wydatków poniesionych na ten cel nie miała dla nich żadnego znaczenia, natomiast tylko co trzeci (33%) negatywnie ocenił tę zmianę. Dość trudno jest zinterpretować pojawienie się opinii o osobistych korzyściach płynących z likwidacji ulgi na darowizny, które zadeklarował co dwunasty podatnik. Najprawdopodobniej można to przypisać niezrozumieniu pytania.

Likwidacja darowizn oceniana jest jako niekorzystna przede wszystkim przez lepiej wykształconą i zamożniejszą część podatników. We własnej ocenie straciła na tym blisko połowa osób z wyższym wykształceniem (48%), ponad połowa przedstawicieli kadry

kierowniczej i inteligencji (52%), ale także więcej niż co czwarty najniżej zarabiający (26%) i najuboższy (29%). Można więc stwierdzić, że zmiana tego przepisu była niekorzystna dla znacznej części podatników, bez względu na ich położenie ekonomiczne i społeczne.

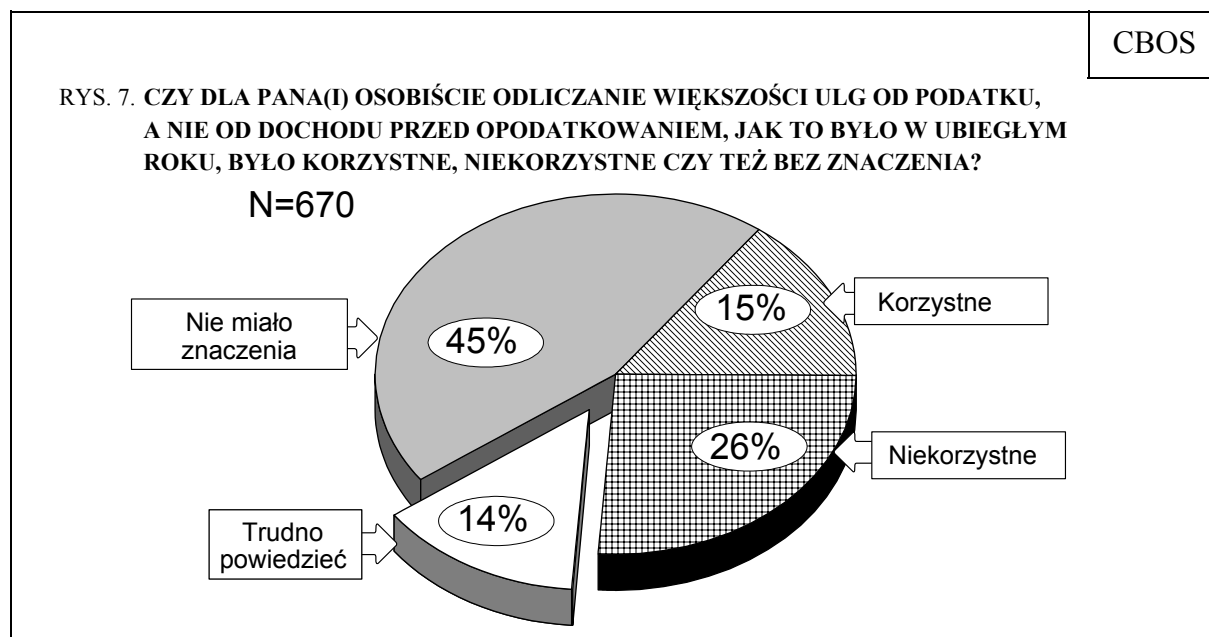
W mniejszym stopniu ankietowani odczuli likwidację ulgi na zakup obligacji państwowych. Zdecydowana większość podatników (71%) przyjęła tę zmianę obojętnie, a co piąty (21%) uznał ją za niekorzystną dla siebie. Wyraźniej niż likwidację ulgi na darowizny zmianę tę negatywnie ocenili przede wszystkim respondenci znajdujący się w uprzywilejowanej sytuacji materialnej i społecznej.

Wprowadzenie zasady odliczania większości ulg od podatku (a nie od dochodu przed opodatkowaniem) spotkało się z większym zróżnicowaniem opinii niż pozostałe zmiany. Dla największej grupy podatników (45%) nie miało to znaczenia. Najczęściej byli to najmłodsi ankietowani (53%), osiągający najniższe dochody (56%), negatywnie oceniający swoje warunki materialne (50%), a zatem - jak wynika z wcześniejszych analiz - nie korzystający z ulg i odpisów podatkowych. Co czwarty płacący podatki przyjął tę zmianę z niezadowolaniem. Opinie o niekorzystnych skutkach tego posunięcia wykazują związek z wykształceniem badanych: im lepiej są wykształceni, tym częściej uznają wprowadzenie tej

zmiany za niekorzystną dla siebie. Taką opinię w największym stopniu wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (48%).

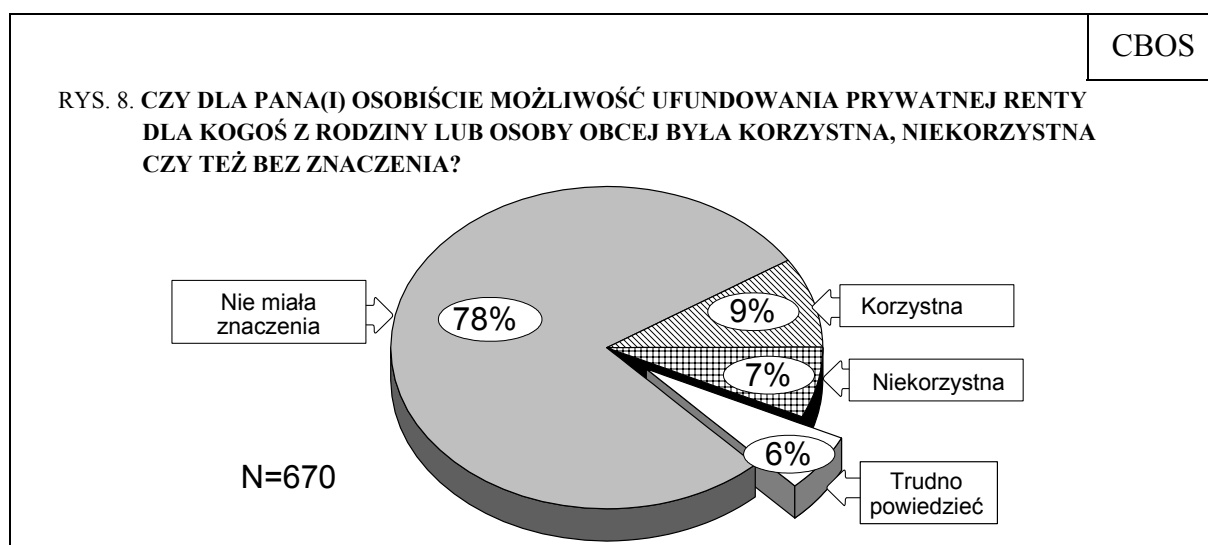
Pozytywnie ocenia tę zmianę 15% podatników, najczęściej osoby młode (do 34 roku życia) oraz mieszkańcy dużych miast. Co siódmy respondent (14%) płacący podatki - częściej niż w opiniach o pozostałych zmianach prawa podatkowego - nie miał wyrobionego zdania w tej sprawie.

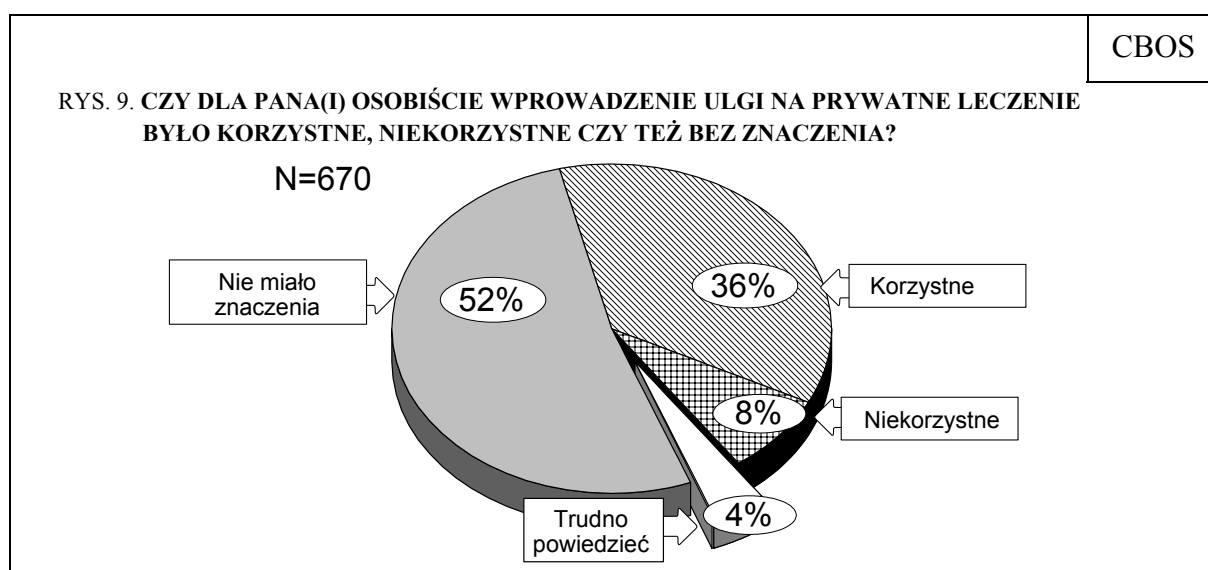
Postrzeżenie skutków wprowadzenia tej zmiany jest związane z wysokością stawki podatkowej, według której ankietowani dokonują swoich rozliczeń. Dla osób płacących podatki według najniższej stawki wprowadzenie tej zmiany nie miało większego znaczenia, natomiast boleśniej odczuli funkcjonowanie tego przepisu ankietowani rozliczający się według 32-procentowej stawki. Połowa z nich (49%) oceniła ten przepis jako niekorzystny dla siebie. Zbyt mała liczba osób płacących podatki według 44-procentowej stawki nie pozwala na uwzględnienie ich w tej analizie.

Wprowadzenie ulgi na koszty związane z ufundowaniem prywatnej renty swoim zasięgiem nie dorównało zlikwidowanym odpisom na darowizny. Stąd też dla zdecydowanej większości podatników wprowadzenie tej ulgi nie miało żadnego znaczenia. Opinie o skutkach tej zmiany są słabo zróżnicowane społecznie. Nie ma też pewności, czy w grupie

osób uznających ten przepis za korzystny dla siebie znaleźli się wypłacający renty, pobierający je czy też jedni i drudzy. Te wątpliwości wynikają z faktu, że - według deklaracji badanych - z ulgi na prywatne renty skorzystał niespełna 1% podatników, a jednocześnie 9% uznało, że ten przepis przyniósł im osobiste korzyści. Pojawienie się opinii o osobistych negatywnych skutkach wprowadzenia tej ulgi może oznaczać, że przepis ten jest postrzegany jako korzystny dla darczyńcy i niekorzystny dla obdarowanego (z powodu opodatkowania otrzymywanej renty prywatnej).

W opiniach o skutkach wprowadzenia ulgi na wydatki związane z prywatnym leczeniem rachunek korzyści wyraźnie przeważa nad rachunkiem strat.

Możliwość odliczeń kosztów poniesionych w prywatnych gabinetach i przychodniach pozytywnie oceniają ci wszyscy, którzy korzystają z tej formy opieki zdrowotnej. Premiują zatem podatników, których stać na prywatne leczenie. To wyjaśnia fakt, że o osobistych korzyściach wynikających z wprowadzenia tej ulgi częściej niż inni mówią respondenci zajmujący raczej dobrą pozycję społeczną (z co najmniej średnim wykształceniem, urzędnicy, kadra kierownicza i inteligencja), a także mieszkańcy wielkich miast. Wysokość dochodów na osobę w rodzinie w zasadzie nie różnicuje opinii na ten temat, chociaż można zauważyć, że im lepsza samoocena kondycji materialnej, tym nieco większy odsetek ankietowanych wyraża aprobatę możliwości rekompensaty za poniesione koszty leczenia. Różnice te są jednak niewielkie. Co dwunasty podatek mówi o osobistych negatywnych skutkach wprowadzenia ulgi na leczenie prywatne. Być może - podobnie jak w pytaniu dotyczącym zlikwidowania darowizn - wynika to z niezrozumienia pytania lub nieznajomości zasad korzystania z tej ulgi.

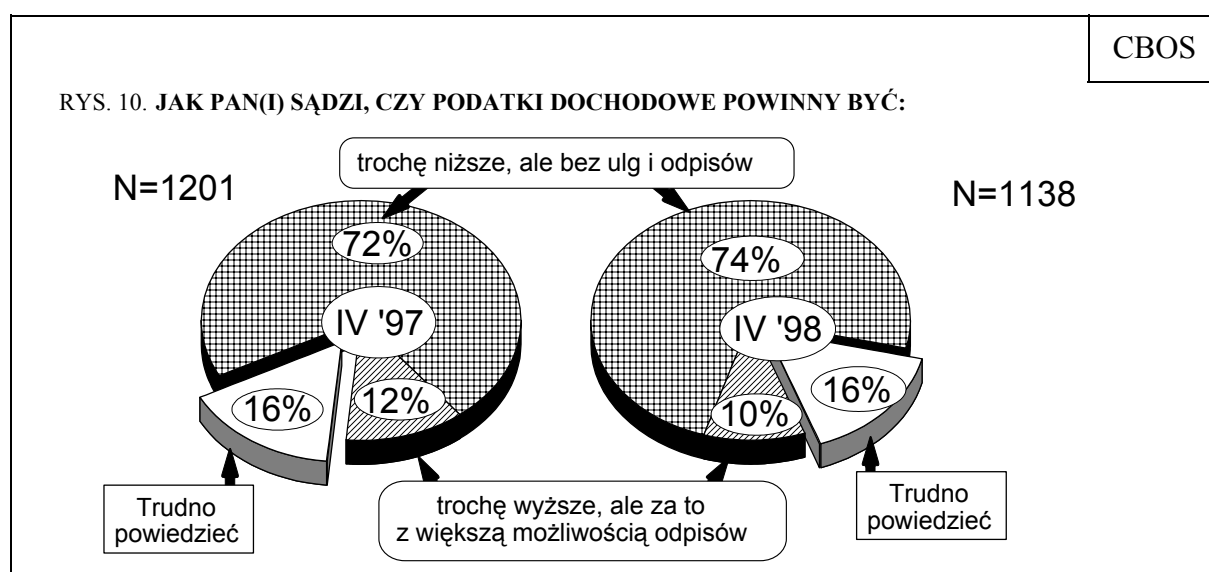
Można przypuszczać, że przyjęcie zmian w przepisach podatkowych dotyczących rozliczeń od dochodów osobistych za rok '97 przez większość podatników została przyjęta obojętnie, ponieważ zmiany nie pociągnęły za sobą odczuwalnych obniżek stawek podatkowych.

OPINIE O SYSTEMIE PODATKOWYM

Zdecydowana większość polskich podatników (86%) rozlicza swoje dochody osobiste według pierwszego, 20-procentowego progu podatkowego. Według drugiego progu (32-procentowego) rozlicza się co dwudziesty podatek (5%), ale podatki według tej stawki płaci 27% osób z wyższym wykształceniem, taki sam odsetek przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (27%) i co czwarty pracujący na własny rachunek (24%). Inne grupy społeczne w tej kategorii podatników są znacznie rzadziej reprezentowane. Tylko nieliczni (1%) rozliczają swoje osobiste dochody według trzeciego progu podatkowego. Do tej kategorii podatników zalicza się 6% przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, 4% respondentów z wyższym wykształceniem. Najwyższy próg podatkowy przekroczył co pięćdziesiąty ankietowany (2%) oceniający pozytywnie swoje warunki materialne.

Z badań innych ośrodków wiadomo, że zdecydowana większość Polaków narzeka na zbyt wysokie podatki. Najczęściej są to osoby najmniej zarabiające, a więc też płacące najmniejsze podatki³. Z naszych badań wynika, że korzystanie z ulg i odpisów jest mocno zróżnicowane społecznie, a wprowadzenie nowych ulg dla zdecydowanej większości ankietowanych nie miało żadnego znaczenia. Według opinii badanych, wśród nowo wprowadzonych korzystne okazały się tylko ulgi na wydatki związane z leczeniem w prywatnej służbie zdrowia. Niestabilność przepisów negatywnie odbija się na radzeniu sobie z wypełnianiem PIT-u, prowadzi do nadużyć w korzystaniu z jednych ulg lub niewiedzy o możliwości korzystania z innych oraz nie sprzyja planowaniu wydatków podlegających odliczeniom i odpisom podatkowym. Zapewne dlatego - podobnie jak rok temu - większość społeczeństwa opowiada się za uproszczeniem rocznych rozliczeń z dochodów, polegającym na likwidacji ulg i odpisów, przy jednoczesnym obniżeniu podatków.

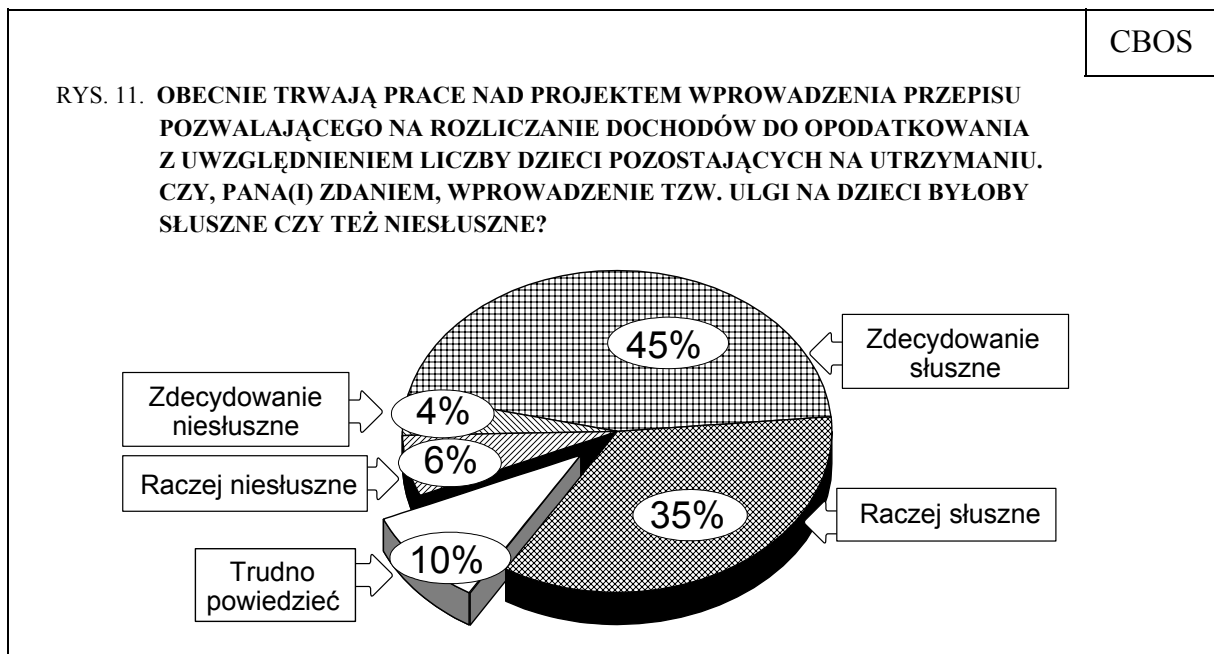

Opinie dotyczące systemu podatkowego nie zależą od kondycji społecznej i materialnej badanych. Na ich zróżnicowanie nie wpływają też deklarowane poglądy polityczne, sympatie partyjne badanych ani też fakt korzystania z ulg i odpisów podatkowych.

³ J. Chołoniewski, R. Gwiazdowski: „Za wysokie dla biednego i bogatego”, Instytut Badań Mediów i Rynku Estymator, „Rzeczpospolita” z 30.04 - 01.05 '98.

Jedynie wśród ludzi młodych zaznacza się nieco większa aprobatą wyższych podatków przy założeniu zwiększenia możliwości korzystania z ulg i odpisów. Ogólnie można stwierdzić, że im niższy wiek ankietowanych, tym częstsze poparcie dla tej formy rozliczeń podatkowych.

Mimo iż większość respondentów opowiada się za likwidacją wszelkich ulg i odpisów, jeśli towarzyszyć temu będzie ogólne zmniejszenie podatków, to jednocześnie istnieje powszechna akceptacja (80%) prorodzinnej polityki podatkowej.

We wszystkich grupach demograficznych i społecznych przeważa poparcie dla wprowadzenia tzw. ulgi na dzieci. Wśród przeciwników tej idei nieco częściej niż inni są ankietowani z wyższym wykształceniem (17%), osoby w wieku od 55 do 64 lat (14%) oraz osiągający najwyższe dochody na osobę w rodzinie (14%). Rolnicy (18%) i respondenci najstarsi (22%) częściej niż inni nie mają wyrobionego zdania w tej sprawie.

Skończył się rok podatkowy '97 i rozliczenia od dochodów osobistych mamy już za sobą. Większość samodzielnie rozliczających się podatników złożyła swoje PIT-y już w pierwszej połowie kwietnia, większość z nich odliczyła też sobie od podatku wydatki, które były objęte ulgą podatkową. Wypełnienie deklaracji podatkowej dla wielu okazało się trudniejsze niż przed rokiem. Zapewne było to spowodowane zmianą formularza podatkowego - na nic zdały się doświadczenia zdobyte przy wypełnianiu PIT-u rok temu. Być może z tego powodu wzrosła popularność powierzania tego zadania specjalistom w dziedzinie doradztwa podatkowego. Powierzenie spraw podatkowych specjalistom może jednak być sygnałem wzrostu profesjonalizmu w korzystaniu ze wszystkich uprawnień podatnika prowadzących do obniżenia podatku dochodowego.

Większość zmian w przepisach podatkowych wprowadzonych w minionym roku ankietowani ocenili raczej jako niekorzystne dla siebie (zlikwidowanie ulgi na darowizny, odliczanie większości ulg od podatku, a nie od dochodu, brak ulgi na zakup obligacji). Aprobata zyskała natomiast ulga na wydatki związane z leczeniem i ochroną zdrowia.

Spółeczeństwo w większości opowiada się za systemem, w którym podatki byłyby trochę niższe, ale bez ulg i odpisów. Mimo to całkowitą aprobata przy rozliczeniach podatkowych uzyskałoby wprowadzenie tzw. ulgi na dzieci.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

ANEKS

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

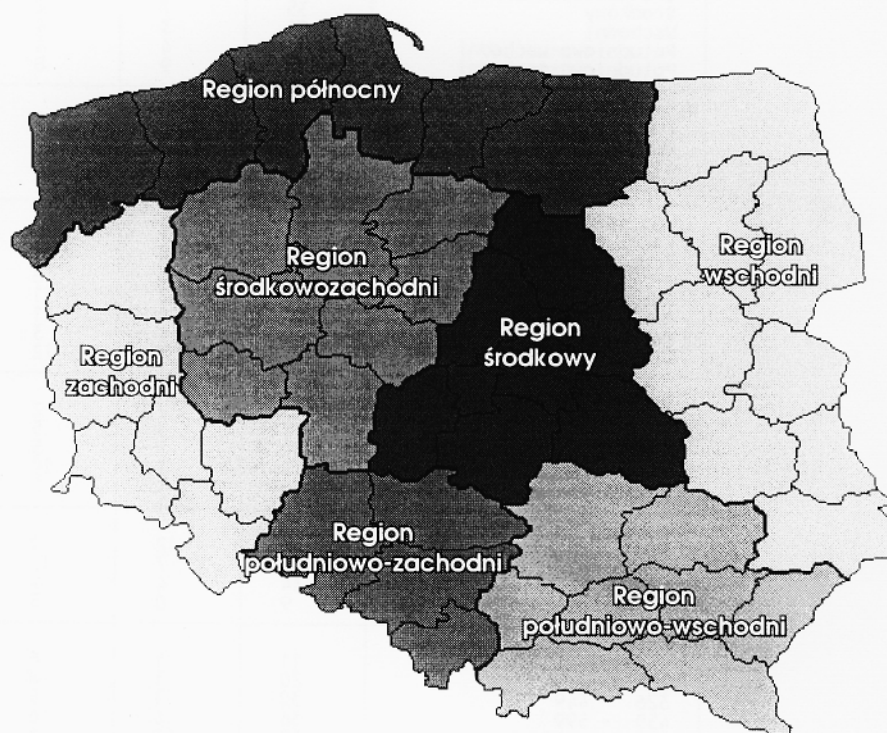
11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak Pan(i) ocenia, czy wypełnianie formularza podatkowego, tzw. PIT-u, było/będzie dla Pana(i):

	(%)			
	trudne	łatwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	61	29	9	672
Płeć				
Mężczyźni	63	28	9	334
Kobiety	60	30	10	338
Wiek				
do 24 lat	57	31	12	74
25-34	58	30	12	153
35-44	60	32	7	170
45-54	60	33	7	146
55-64	75	18	7	84
65 lat i więcej	66	20	14	46
Miejsce zamieszkania				
Wieś	70	22	8	186
Miasto do 20 tys.	65	27	8	76
od 21 do 100 tys.	55	41	4	151
101-500 tys.	58	30	12	151
501 tys. i więcej mieszk.	57	26	16	108
Region				
Północny	57	32	12	74
Zachodni	59	33	8	64
Środkowozachodni	61	33	6	92
Środkowy	65	23	11	118
Wschodni	61	38	1	66
Południowo-wschodni	67	23	10	112
Południowo-zachodni	58	30	12	145
Wykształcenie				
Podstawowe	78	12	10	123
Zasadnicze zawodowe	62	30	8	218
Średnie	51	40	9	239
Wyższe	65	24	11	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	65	22	13	77
Prac. umysł. niż. szczebla	41	51	8	104
Pracownicy fiz.- umysł.	60	32	9	42
Robotnicy wykwalifikowani	58	33	9	110
Robotnicy niewykwalifik.	73	16	11	52
Rolnicy	70	11	19	13
Prywatni przedsiębiorcy	49	50	2	36
Bierni zawodowo				
Renciści	69	24	6	59
Emeryci	70	15	15	75
Uczniowie i studenci	78	18	3	19
Bezrobotni	67	29	3	59
Gospodynie domowe i inni	71	13	15	27
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	60	31	9	127
Sektor państwowy	52	40	8	76
Sektor prywatny	60	32	8	243
Spółdzielczość	35	59	6	15
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	75	18	7	97
201 - 325	62	28	10	123
326 - 449	66	32	2	94
450 - 599	50	38	12	91
Powyżej 599 zł	56	34	10	188
Ocena własnych war. mater.				
Złe	67	23	10	169
Średnie	62	27	11	299
Dobre	56	38	6	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	76	17	8	30
Raz w tygodniu	61	31	8	347
Kilka razy w miesiącu	60	27	13	103
Kilka razy w roku	62	30	8	141
W ogóle nie uczestniczy	57	28	14	51
Poglądy polityczne				
Lewica	65	30	5	152
Centrum	59	30	10	206
Prawica	61	31	8	201
Trudno powiedzieć	62	23	15	111

Tabela 2. Czy rozliczając się za rok 1997 skorzystał(a) lub ma Pan(i) zamiar skorzystać z jakichś ulg i odpisów?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	57	42	0	670
Płeć				
Mężczyźni	56	44	0	333
Kobiety	58	41	1	337
Wiek				
do 24 lat	34	66	0	72
25-34	61	39	0	153
35-44	56	44	0	170
45-54	61	38	1	146
55-64	64	36	0	84
65 lat i więcej	61	36	3	46
Miejsce zamieszkania				
Wies	52	48	0	186
Miasto do 20 tys.	66	34	0	76
od 21 do 100 tys.	59	41	0	151
101-500 tys.	55	45	1	149
501 tys. i więcej mieszk.	62	37	1	108
Region				
Północny	67	33	0	74
Zachodni	53	47	0	64
Środkowozachodni	54	45	1	91
Środkowy	65	34	1	118
Wschodni	56	44	0	66
Południowo-wschodni	57	43	0	112
Południowo-zachodni	51	49	0	143
Wykształcenie				
Podstawowe	44	55	1	122
Zasadnicze zawodowe	50	50	0	218
Średnie	64	35	1	239
Wyższe	77	23	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	82	18	0	77
Prac. umysł. niż. szczebla	67	32	1	104
Pracownicy fiz.- umysł.	53	47	0	42
Robotnicy wykwalifikowani	53	47	0	110
Robotnicy niewykwalifik.	40	60	0	52
Rolnicy	35	65	0	13
Prywatni przedsiębiorcy	46	54	0	36
Bierni zawodowo				
Renciści	63	37	0	59
Emeryci	58	41	2	75
Uczniowie i studenci	66	34	0	18
Bezrobotni	35	65	0	59
Gospodynie domowe i inni	63	37	0	27
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	71	29	0	127
Sektor państwowy	74	26	0	76
Sektor prywatny	51	49	1	243
Spółdzielczość	30	70	0	15
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	46	54	0	97
201 - 325	55	45	0	123
326 - 449	53	47	0	94
450 - 599	61	38	1	91
Powyżej 599 zł	65	35	0	188
Ocena własnych war. mater.				
Złe	50	50	0	168
Średnie	58	42	1	299
Dobre	63	37	0	203
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	59	36	4	30
Raz w tygodniu	58	42	0	345
Kilka razy w miesiącu	60	38	1	103
Kilka razy w roku	57	43	0	141
W ogóle nie uczestniczy	47	53	0	51
Poglądy polityczne				
Lewica	59	41	0	151
Centrum	64	36	0	206
Prawica	57	42	1	201
Trudno powiedzieć	43	56	0	111

Tabela 3. Czy dla Pana(i) osobiście odliczanie większości ulg od podatku, a nie od dochodu przed opodatkowaniem, jak to było w ubiegłym roku, było korzystne, niekorzystne czy też bez znaczenia?

(%)

	Korzystne	Niekorzystne	Nie miało znaczenia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	26	45	14	670
Płeć					
Mężczyźni	16	28	44	11	332
Kobiety	14	24	45	17	338
Wiek					
do 24 lat	18	14	53	15	72
25-34	20	24	43	13	153
35-44	13	29	43	15	170
45-54	14	33	45	9	145
55-64	13	28	46	14	84
65 lat i więcej	11	18	41	29	46
Miejsce zamieszkania					
Wies	13	18	50	19	186
Miasto do 20 tys.	11	30	40	18	76
od 21 do 100 tys.	14	24	48	13	151
101-500 tys.	14	32	49	5	149
501 tys. i więcej mieszk.	23	32	28	17	108
Region					
Północny	18	26	38	18	74
Zachodni	17	21	49	13	64
Środkowozachodni	20	28	36	15	92
Środkowy	14	29	43	14	118
Wschodni	15	21	49	15	66
Południowo-wschodni	12	24	44	20	112
Południowo-zachodni	12	29	51	7	143
Wykształcenie					
Podstawowe	12	20	48	21	122
Zasadnicze zawodowe	15	21	49	15	217
Średnie	18	29	45	8	239
Wyższe	11	39	31	19	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	48	18	15	77
Prac.umysł.niż.szczebla	12	33	49	7	104
Pracownicy fiz.-umysł.	19	31	48	2	42
Robotnicy wykwalifikowani	18	25	44	13	110
Robotnicy niewykwalifik.	15	13	51	21	52
Rolnicy	23	0	72	5	13
Prywatni przedsiębiorcy	9	37	46	8	36
Bierni zawodowo					
Renciści	20	24	43	13	58
Emeryci	13	19	46	22	75
Uczniowie i studenci	36	16	48	0	18
Bezrobotni	6	11	62	21	59
Gospodynie domowe i inni	0	26	38	36	27
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	18	32	35	14	127
Sektor państwowy	20	36	40	4	76
Sektor prywatny	17	26	43	14	243
Spółdzielczość	14	27	55	3	15
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	10	16	56	18	97
201 - 325	17	27	38	18	123
326 - 449	12	20	52	16	94
450 - 599	15	24	50	11	90
Powyżej 599 zł	14	36	40	10	188
Ocena własnych war. mater.					
Złe	13	24	50	13	169
Średnie	16	25	40	19	298
Dobre	16	30	47	8	203
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	12	36	43	9	30
Raz w tygodniu	15	25	45	15	345
Kilka razy w miesiącu	17	22	45	16	103
Kilka razy w roku	16	28	44	11	141
W ogóle nie uczestniczy	10	28	45	17	50
Poglądy polityczne					
Lewica	17	28	47	8	151
Centrum	18	27	45	10	206
Prawica	14	26	42	18	201
Trudno powiedzieć	8	23	46	22	111

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy podatki dochodowe powinny być:
1 - trochę niższe, ale bez ulg i odpisów; 2 - trochę wyższe,
ale za to z większą możliwością odpisów

	1			2			Trudno powiedzieć			Liczba osób		
	74			10			16			1138		
Ogółem	74			10			16			1138		
Płeć												
Mężczyźni	76			12			12			539		
Kobiety	72			9			20			599		
Wiek												
do 24 lat	70			18			12			158		
25-34	64			17			19			202		
35-44	73			11			16			236		
45-54	77			8			15			211		
55-64	87			4			9			144		
65 lat i więcej	74			2			24			187		
Miejsce zamieszkania												
Wieś	72			9			19			421		
Miasto do 20 tys.	74			12			14			129		
od 21 do 100 tys.	77			10			13			229		
101-500 tys.	78			12			10			210		
501 tys. i więcej mieszk.	69			8			22			149		
Region												
Północny	61			16			23			118		
Zachodni	77			13			10			120		
Środkowozachodni	70			9			20			170		
Środkowy	74			12			13			219		
Wschodni	68			13			19			126		
Południowo-wschodni	76			7			17			184		
Południowo-zachodni	83			4			13			201		
Wykształcenie												
Podstawowe	75			8			18			349		
Zasadnicze zawodowe	77			12			10			322		
Srednie	70			12			18			361		
Wyższe	75			4			21			106		
Grupa społ.-zaw. pracujący												
Kadra kier., inteligencja	69			13			18			86		
Prac.umysł.niż.szczębla	73			8			19			113		
Pracownicy fiz.- umysł.	72			14			14			57		
Robotnicy wykwalifikowani	78			14			8			132		
Robotnicy niewykwalifik.	81			7			12			61		
Rolnicy	54			17			29			67		
Prywatni przedsiębiorcy	80			6			14			45		
Bierni zawodowo												
Renciści	77			5			18			163		
Emeryci	80			4			16			198		
Uczniowie i studenci	61			23			16			74		
Bezrobotni	73			12			15			87		
Gospodynie domowe i inni	74			11			14			54		
Pracujący poza rolnictwem												
Sfera budżetowa	70			9			21			140		
Sektor państwowy	81			11			8			95		
Sektor prywatny	76			12			13			289		
Spółdzielczość	77			2			21			21		
Dochody na jedną osobę												
Poniżej 200 zł	74			13			13			181		
201 - 325	81			7			12			197		
326 - 449	78			10			13			158		
450 - 599	76			9			15			155		
Powyżej 599 zł	78			7			16			255		
Ocena własnych war. mater.												
Złe	73			10			17			318		
Srednie	74			9			18			515		
Dobre	75			13			13			304		
Udział w prakt. religijnych												
Kilka razy w tygodniu	73			7			20			50		
Raz w tygodniu	73			10			17			618		
Kilka razy w miesiącu	71			7			22			158		
Kilka razy w roku	76			14			11			219		
W ogóle nie uczestniczy	79			8			13			92		
Poglądy polityczne												
Lewica	74			10			15			226		
Centrum	74			13			13			325		
Prawica	78			9			13			346		
Trudno powiedzieć	66			7			27			240		

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, wprowadzenie tzw. ulgi na dzieci byłoby słuszne czy też niesłuszne?

	(%)			
	Słuszne	Niesłuszne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	80	10	11	1138
Płeć				
Mężczyźni	81	10	9	539
Kobiety	78	10	12	599
Wiek				
do 24 lat	85	10	5	158
25-34	79	9	12	202
35-44	83	7	10	236
45-54	80	12	8	211
55-64	80	14	6	144
65 lat i więcej	70	9	22	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	77	10	13	421
Miasto do 20 tys.	78	10	12	129
od 21 do 100 tys.	83	10	7	229
101-500 tys.	76	12	12	210
501 tys. i więcej mieszk.	87	8	5	149
Region				
Północny	86	7	7	118
Zachodni	81	9	10	120
Środkowozachodni	66	14	20	170
Środkowy	83	8	9	219
Wschodni	75	12	12	126
Południowo-wschodni	85	8	7	184
Południowo-zachodni	80	10	9	201
Wykształcenie				
Podstawowe	75	10	15	349
Zasadnicze zawodowe	82	8	9	322
Średnie	84	9	7	361
Wyższe	70	17	13	106
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	78	12	10	86
Prac. umysł. niż. szczebla	77	15	9	113
Pracownicy fiz.- umysł.	86	6	8	57
Robotnicy wykwalifikowani	84	6	9	132
Robotnicy niewykwalifik.	78	13	8	61
Rolnicy	73	9	18	67
Prywatni przedsiębiorcy	81	15	4	45
Bierni zawodowo				
Renciści	76	12	12	163
Emeryci	73	10	17	198
Uczniowie i studenci	91	8	1	74
Bezrobotni	85	5	10	87
Gospodynie domowe i inni	90	4	6	54
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	79	11	10	140
Sektor państwowy	76	10	14	95
Sektor prywatny	84	11	5	289
Spółdzielczość	91	7	2	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	84	8	8	181
201 - 325	84	9	7	197
326 - 449	79	8	12	158
450 - 599	80	10	10	155
Powyżej 599 zł	75	14	12	255
Ocena własnych war. mater.				
Złe	80	10	10	318
Średnie	79	10	11	515
Dobre	80	10	10	304
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	78	1	21	50
Raz w tygodniu	82	9	10	618
Kilka razy w miesiącu	73	10	17	158
Kilka razy w roku	82	11	7	219
W ogóle nie uczestniczy	70	20	10	92
Poglądy polityczne				
Lewica	80	13	7	226
Centrum	82	8	10	325
Prawica	84	9	8	346
Trudno powiedzieć	69	11	20	240